

***Dzieciństwo w wielokulturowych przestrzeniach:
socjalizacyjne, edukacyjne oraz inkluzyjne konteksty,
Wrocław, 18–19 listopada 2021 r.***

W dniach 18–19 listopada 2021 r. w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego odbyła się XII Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Dzieciństwo w wielokulturowych przestrzeniach: socjalizacyjne, edukacyjne oraz inkluzyjne konteksty. Childhood in multicultural spaces: socializational, educational and inclusive contexts*. Organizatorem przedsięwzięcia naukowego był Zakład Edukacji Międzykulturowej i Badań nad Wsparciem Społecznym Instytutu Pedagogiki na Uniwersytecie Wrocławskim oraz działająca we Wrocławiu Fundacja Dom Pokoju. Patronat nad wydarzeniem objął Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk.

Realizacja konferencji spełniła oczekiwania zarówno pod względem merytorycznym, jak i organizacyjnym. Konferencja miała charakter hybrydowy. Zaprezentowano łącznie dwadzieścia dwa wystąpienia w formule stacjonarnej oraz zdalnej. Uczestnicy mogli również wziąć udział w przeprowadzonych w ramach konferencji warsztatach metodycznych. Możliwość wyboru formy wystąpienia (stacjonarnie lub zdalnie) podyktowana była specyficzną sytuacją pandemii COVID-19, która skłoniła organizatorów do przeprowadzenia konferencji w formie hybrydowej.

Zaproszenie do udziału w wydarzeniu przyjęli przedstawiciele różnych dyscyplin naukowych – pedagodzy, socjologowie, psychologowie, językoznawcy, historycy, jak również praktycy, skupiający swoją działalność (typowo praktyczną, jak i praktyczno-naukową) wokół dziecka i dzieciństwa w warunkach wielokulturowości.

Problematyka zaproponowana i podjęta w przedmiotowym wydarzeniu dotyczyła szeroko pojętych zagrożeń dyskryminacją i marginalizacją dzieci migrantów, jak również ich społecznego i szkolnego funkcjonowania. Roz-

ważaniom poddano również możliwe do realizacji, jak i już stosowane, społeczne i instytucjonalne formy wsparcia, w szczególności z obszaru edukacji międzykulturowej oraz wszelkich form włączającej partycypacji społecznej.

Dzieciństwo rozpatrywane w kontekście wielokulturowości zostało poddane rozważaniom naukowo-badawczym wokół takich zagadnień, jak:

- dziecko i dzieciństwo w naukowej konceptualizacji;
- interdyscyplinarność i wieloparadygmatyczność badań nad dzieciństwem;
- metodologiczne aspekty badań nad dzieciństwem w warunkach wielokulturowości;
- doświadczanie dzieciństwa w wielokulturowych przestrzeniach;
- dzieci migrantów w systemie szkolnym;
- sytuacja społeczna i edukacyjna polskich dzieci za granicą;
- dzieci odmienne kulturowo jako grupa zagrożona marginalizacją i wykluczeniem;
- przeciwdziałanie dyskryminacji kulturowej dzieci;
- działania antydyskryminacyjne w modelu pomocowym dzieci migrantów;
- środowisko lokalne a rodziny migrantów;
- wsparcie społeczne migrantów i ich rodzin w duchu idei sprawiedliwości naprawczej;
- międzykulturowa inkluzja – paradygmat współlistnienia.

Rozważania w obszarze powyższych kwestii zaprezentowali przedstawiciele kilku ośrodków uniwersyteckich w Polsce i zagranicą. Przedmiotowa konferencja obfitowała w atrakcyjne tematycznie zagadnienia, omawiane podczas dwóch sesji plenarnych i dwóch paneli eksperckich. Struktura konferencji została zaplanowana w sposób, który umożliwiał zaprezentowanie problematyki dzieciństwa w wielokulturowych przestrzeniach, począwszy od zagadnień postrzeganych w szerszej perspektywie naukowo-badawczej – w wystąpieniach sesji plenarnej, do bardziej szczegółowych wystąpień – w panelach eksperckich.

Uczestników konferencji powitał rektor Uniwersytetu Wrocławskiego – prof. dr hab. Przemysław Wiszewski. W swoim przemówieniu otwierającym obrady podkreślił rangę i wartość podejmowanej tematyki. W pierwszej sesji plenarnej, moderowanej przez prof. dr hab. Mirosława Sobeckiego z Uniwersytetu w Białymstoku oraz dr hab. Alicję Szerłąg prof. UW r z Uniwersytetu Wrocławskiego, zainteresowanie słuchaczy wzbudził swoim wystąpieniem prof. dr hab. Jerzy Nikitorowicz z Uniwersytetu w Białymstoku. Profesor

zaprezentował tematykę skupioną wokół tematu *Tożsamość dziecka jako ideologiczny konstrukt powinnościowy*. Uczestnicy mieli okazję wysłuchać przemówienia akcentującego jakże aktualne wyzwania stojące przed społeczeństwem w kontekście kształtowania rzeczywistości społecznej, sprzyjającej formowaniu podmiotowego dzieciństwa. Kolejne przemówienie wygłosiła (łącznie zdalnie) prof. dr hab. Bożena Matyjas z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, kierując do słuchaczy referat pt. *Dziecko i dzieciństwo we współczesnym dyskursie pedagogiki społecznej*.

Kluczowym w kontekście analizy współczesnych zadań w obszarze edukacji było wystąpienie kolejnej prelegentki – dr hab. Doroty Misiejuk prof. UwB z Uniwersytetu w Białymstoku, która zaprezentowała wątki wielokulturowości, zawarte w treściach pod tytułem: *Inkluzywność w kontekście wielokulturowości – zadania edukacyjne*. Jako następny wygłosił swój referat prof. dr hab. Zenon Jasiński z WSZiA w Opolu, przygotowany we współpracy z dr Aneetą Maaß z Ośrodka Diakonii w Niemczech. Profesor odnosił się do kwestii ujętych w temacie: *Adaptowanie dzieci emigrantów do nowej rzeczywistości kulturowej*; był to ważny głos w kontekście podejmowanej na konferencji problematyki.

Tę część obrad zakończyło wystąpienie zdalne prof. dr hab. Aliny Szczurek-Boruty z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, zawierające się w opracowaniu nt: *Doświadczenie dzieciństwa w warunkach wielokulturowości – studium pogranicza polsko-czeskiego*, poruszające problematykę funkcjonowania dzieci na pograniczu polsko-czeskim. Ponadto w tej części wywiązała się także merytoryczna dyskusja, podjęta przez uczestników, nawiązująca do poszczególnych wystąpień.

Ważne głosy w kontekście problematyki podejmowanej podczas konferencji, zaprezentowali prelegenci w drugiej sesji plenarnej, moderowanej przez prof. dr hab. Jerzego Nikitorowicza z Uniwersytetu w Białymstoku oraz dr hab. Annę Odrowąż-Coates prof. APS z Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej. Obrady rozpoczęło wystąpienie dr hab. Inety Nowosad prof. UZ z Uniwersytetu Zielonogórskiego, która przybliżyła uczestnikom zagadnienie z obszaru wczesnej edukacji w kontekście uwarunkowań w Niemczech, zawarte w tytule: *Przedszkole w debacie polityczno-oświatowej Niemiec. W stronę edukacji, opieki i wychowania*. Kolejni prelegenci kontynuowali w swoich referatach rozważania dotyczące przestrzeni edukacyjnej. Wybrzmiała ona wyraźnie w wystąpieniu prof. dr hab. Jolanty Szempruch z Uniwersytetu Rzeszowskiego, zatytułowanym *Nauczyciel i uczeń w klasie wielokulturowej*. Tematyka dotycząca sytuacji najmłodszych

uczniów – dzieci migrantów, została przybliżona w wystąpieniu zdalnym przedstawicielek Uniwersytetu Łotewskiego oraz Łotewskiej Akademii Kultury – prof. dr Inese Jurgena, University of Latvia i prof. dr Ingrida Keveše, które zaprezentowały tamatykę pt. *Latvian Academy of Culture, The views of students (preservice teachers) on the problems concerning the education of migrant childrens in Latvia.*

Kolejny wątek zaprezentowany w tej części odnosił się do kwestii funkcjonowania osób wkraczających w dorosłość i znajdujących się w trudnej sytuacji związanej z procesem migracji. Wystąpienie dr. hab. Mirosława Kowalskiego prof. UZ z Uniwersytetu Zielonogórskiego, prezentowane w formie zdalnej, dotyczyło migrantów w tym okresie życia i nosiło tytuł: *Migranci o nieuregulowanym statusie u progu dorosłości: refleksje nad znaczeniem edukacji w perspektywie cyklu życia.*

Na obszar komunikacji językowej zwróciła uwagę słuchaczy swoim wystąpieniem pt. *Angielski: neutralny język komunikacji globalnej? Implikacje socjopedagogiczne* dr hab. Anna Odrowąż-Coates prof. APS z Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej.

Tematyka dzieciństwa w wielokulturowych przestrzeniach stanowiła inspirację do wystąpień licznych prelegentów, którzy mieli okazję zaprezentować swoje wystąpienia w dwóch równoległych panelach eksperckich, przeprowadzonych po zakończeniu obrad plenarnych. Organizatorzy dokonali tematycznego podziału zgłoszonych wcześniej referatów, grupując je w panele o następujących tematach: *Wielokulturowość w codzienności – ku międzykulturowej inkluzji*, moderowanym przez dr hab. Dorotę Misiejuk prof. UwB z Uniwersytetu w Białymstoku wspólnie z dr. hab. Mirosławem Kowalskim prof. UZ z Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz *Edukacyjne konteksty wielokulturowych przestrzeni*, moderowanym przez prof. dr hab. Jolantę Szempruch, Uniwersytet Rzeszowski oraz dr hab. Inettę Nowosad prof. UZ, Uniwersytet Zielonogórski.

Referat dr hab. Alicji Szerląg prof. UW r z Uniwersytetu Wrocławskiego, będącej gospodarzem konferencji, zatytułowany *Filary współistnienia na pograniczu kultur – ku międzykulturowej integracji*, rozpoczął obrady w panelu *Wielokulturowość w codzienności – ku międzykulturowej inkluzji* i stanowił ważny głos w akcentowaniu obszaru współistnienia i integracji osób odmiennych kulturowo. Kolejny referat, wygłoszony przez dr Justynę Pilar-ską, również z Uniwersytetu Wrocławskiego, przybliżył słuchaczom obraz dzieciństwa naznaczonego trudami wojny. Tytuł wystąpienia dr Justyny Pilarskiej brzmiał: *Muzeum Wojennego Dzieciństwa w Sarajewie jako przykład inkluzyjnej praktyki biograficznej. Perspektywa międzykulturowa.*

Hybrydowa formuła konferencji umożliwiła zdalne aktywne uczestnictwo w niniejszym panelu dwóm kolejnym prelegentkom z Uniwersytetu Jagiellońskiego: dr Alicji Fidowicz oraz dr Elżbiecie Mach. Dr Alicja Fidowicz wygłosiła referat pt. *Doświadczenie dzieciństwa wśród członków mniejszości religijnych w Polsce (na przykładzie społeczności protestanckiej)*, natomiast dr Elżbieta Mach podzieliła się rozważaniami nt. *Edukacja wczesnoszkolna w kontekście przeciwdziałania dyskryminacji kulturowej dzieci*.

W dalszej kolejności wystąpiła – związana ze środowiskiem gospodarzy – dr Honorata Czajkowska, która referatem zatytułowanym *Sprawiedliwość naprawcza w przestrzeni społecznej i edukacyjnej dzieci i młodzieży*, przybliżyła uczestnikom ideę działań o charakterze restoratywnym, w szczególności realizowanych w przestrzeni miejskiej Wrocławia. Niniejszy panel ekspercki zakończył się wystąpieniem zdalnym mgr Anzheli Popyk z SWPS nt. *Pozycja badacza i etyczne aspekty badań jakościowych z udziałem dzieci z doświadczeniem migracyjnym* oraz dyskusją między uczestnikami.

W drugim panelu eksperckim nt. *Edukacyjne konteksty wielokulturowych przestrzeni*, moderowanym przez prof. dr hab. Jolanę Szempruch z Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz dr hab. Inetę Nowosad prof. UZ z Uniwersytetu Zielonogórskiego, swoje referaty zaprezentowali uczestnicy z Polski i zagranicy. Referat pt. *„Życie w dwóch światach” oczami kobiet. Dzieciństwo i dorastanie w romskich historiach rodzinnych (na przykładzie powieści dla młodzieży M. Kozłowskiej Zupa z jeża (2012))*, zaprezentowany przez dr hab. Dorotę Michułkę prof. UW r z Uniwersytetu Wrocławskiego, stanowił doskonałe odniesienie do problematyki wzrastania i funkcjonowania w rodzinach romskich. W kręgu literatury przedmiotu pozostawił słuchaczy prof. Isaac Larison z Marshall University, West Virginia, USA, który korzystając z możliwości zdalnej formuły uczestnictwa, zaprezentował referat zatytułowany *Empathy and understanding of various cultures through children's books*, akcentując tym samym znaczenie przekazu niesionego w książkach dla dzieci.

Następnie dr Weronika Kostecka z Uniwersytetu Warszawskiego, wystąpieniem pt. *Metody badań wielokulturowej literatury dziecięcej i młodzieżowej w kontekście polskim (literackim, naukowym i społecznym)*, podkreśliła specyfikę polskiej literatury dziecięcej i młodzieżowej oraz metodologię literatury dziecięcej. Kolejne referaty wygłosiły prelegentki ze środowiska gospodarzy. Wystąpienie nt. *Dzieci jako przewodnicy językowi dorosłych w rodzinach z doświadczeniem migracji: na podstawie praktyki edukacyjnej* zaprezentowała dr Kamila Kamińska-Sztark, natomiast dr Marta Kondracka-Szala w wystąpieniu pt. *Dziecięca percepcja muzyki popularnej wykorzysty-*

wanej w procesie edukacyjnym, przybliżyła problematykę dotyczącą edukacji muzycznej. Obrady w panelu zakończono wystąpieniem dr Sabiny Pawlik z Uniwersytetu Śląskiego, zatytułowanym *Zaangażowanie społeczne i obywatelskie młodych samorządników ze spektrum autyzmu – studium przypadku*.

Zrealizowane we Wrocławiu przedsięwzięcie, poza wymiarem naukowym w postaci wygłoszonych prelekcji, miało również wymiar praktyczny, zrealizowany poprzez dwa warsztaty metodyczne: *Metody jakościowe w badaniach nad dzieciństwem* oraz *Badania partycypacyjne z dziećmi – dylematy etyczne i metodologiczne*. Warsztat dotyczący metod jakościowych w badaniach nad dzieciństwem przygotowany i przeprowadzony został przez dr Justynę Pilarską z Uniwersytetu Wrocławskiego. Wśród uczestników byli reprezentanci zarówno ośrodków akademickich, takich jak Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet SWPS, jak i podmiotów praktycznie zajmujących się obszarem wielokulturowego dzieciństwa, jak Społeczna Szkoła Podstawowa im. Astrid Lindgren w Miliczu. Celem przedmiotowych warsztatów było zapoznanie uczestników z podstawami prowadzenia terenowych badań jakościowych związanych ze studiami nad dzieciństwem z udziałem dzieci. Warsztaty zrealizowano z wykorzystaniem ćwiczeń, symulacji oraz dyskusji. Uczestnicy mieli możliwość wglądu w najbardziej pożądane z etycznego punktu widzenia metody badań, jak również dostrzec zalety wynikające ze stosowania poszczególnych narzędzi badawczych.

Kolejny warsztat zrealizowany w ramach omawianego wydarzenia dotyczył badań partycypacyjnych z dziećmi (z udziałem dzieci) oraz dylematów etycznych i metodologicznych występujących w tym obszarze. Warsztat przygotowała i poprowadziła dr Urszula Markowska-Manista z Uniwersytetu Warszawskiego. Warsztaty umożliwiły zwiększenie wiedzy na temat potrzeby realizacji badań partycypacyjnych (i etyki takich badań) z dziećmi we współczesnych badaniach nad dzieciństwami i prawami dzieci. Podczas warsztatu przybliżono teoretyczne ramy badań partycypacyjnych, w tym podejścia partycypacyjne w badaniach z dziećmi oraz badaniach angażujących dzieci w sprawach, które ich dotyczą.

Treści referatów wygłoszonych podczas konferencji będą opublikowane w recenzowanym czasopiśmie w roku 2022.